

ורק אם הוסיף ואמר לו: "על מנת לפטור",
הרי זה פטור.

גחלת על לב העבד כהנחת גחלת על גופו
של הניזק דמי; אכתי יש להסתפק:

בעי רבה: הניח גחלת על לב עבדו, והיה
העבד יכול לסלקה⁽¹¹⁾ ולא סילקה, מהו
שיתחייב המניח לשלם לאדון את נזקו של
העבד: האם הנחת גחלת על לב עבדו
כהנחת גחלת על גופו של הניזק דמי, או
כהנחת גחלת על ממונו דמי.

אם הניח גחלת על לב שורו ולא סילק השור
את הגחלת, מהו שיתחייב המניח את דמי
השור? שהרי אינו דומה שורו לעבדו, כי
שור אין בו דעת לסלק?

ומוסיף רבה: **ואם תמצא לומר:** דהנחת

הדר פשטה, שוב פשט רבה עצמו את
ספיקותיו, ואמר: **עבדו כגופו דמי**, והוא
פטור. ואילו שורו כממונו דמי, וחייב.

הדרן עלך ביצד הרגל

לבי", וכל הדיון הוא אם יש מחילה בשתיקתו,
וזה הרי מוכח מן המשנה, שבלי אמירת "על
מנת לפטור" אין כאן מחילה.

עוד בסוף דברי הרמב"ן במלחמת ה'].
ויש לבאר את ספיקו של רבה, על פי שתי
הסברות שכתב הנמוקי יוסף [הובאו דבריו
בהערה לעיל]:

אלא שהתוספות הרי אינם סוברים כשיטת
"קצות החושן", ודעתם, שבלא אתא לידיה
בתורת שמירה אין פטורו משום "מזיק ברשות",
אלא אומדנא היא שכוונתו לפוטרו אפילו כשלא
אמר בהדיא "על מנת לפטור", ואם כן לשיטתם
אכתי תיקשי הסוגיא כאן.

האם סיבת הפטור בכך חורין, היא מחמת
דלא הוי גירי דיליה, היות שהדרך היא להסירו,
אם כן גם לגבי עבד לא הוי גירי דיליה, כי
העבד היה צריך לסלקה, ופטור; אבל אם גבי בן
חורין הפטור היות והוא פשע בעצמו, הכא גבי
עבד חייב, דאמר ליה הרב אף על פי שהעבד
מחל על גופו, לאו כל כמיניה למחול את שלי.

ולפי שיטתם ביאר הגרש"ק, שהחומרא
באתא לידיה בתורת שמירה היא משום שכבר
קיבל על עצמו אחריות, לפיכך, כל עוד שאינו
מפרש על מנת לפטור, הרי הוא בחיובו. וכמו כן
הכא, הרי שתיקתו של הנחבל אינה אלא אחרי
שכבר הונחה הגחלת על הבגד, וכבר יש כאן
סיבה המחייבת אותו לשלם, על כן השתיקה
אינה הוכחה שדעתו לפוטרו, ולא דמי לאדם
שמוסר מתחילה את החפץ על מנת לקורעו,
כאשר עדיין אין שום סיבת חיוב.

ב. התוספות מפרשים דלא כרש"י שהנידון
הוא משום סילוקו של העבד, אלא שאנו עוסקים
בעבד כפות ורבו אצלו; וכתבו: "ומיירי שלא
מת העבד אלא הוזה, ולהכי מספקא ליה, שמא
לא יחוש הרב לסלקו, מפני שישלם לו דמי
נזקו"; ומשמע שאם מת העבד פטור, כי היה
בטוח שהרב יסלק את הגחלת מעבדו כדי שלא
ימות; אבל הרמב"ן כתב, שאם מת העבד, הרי
הוא חייב מיתה ופטור משלומין, היות וקם ליה
בדרבה מיניה.

11. א. כן פירש רש"י; והנה, אם מת העבד
פשיטא שאינו חייב מיתה כדאמרין לעיל: הניח
גחלת על לבו ומת פטור שהיה לו לסלקה; אלא
שיש לפרש באופן שלא מת העבד ורק ניזוק
בגופו, או באופן שהעבד מת, ורבו תובע ממנו
לשלם את הפסדו הממוני, וכן פירש ר"ח; [וראה

ולדעת תוספות משמע, שאין כאן מעשה
רציחה, היות וסמך על רבו שיוציא את הגחלת
מלב עבדו; וראה בעל המאור ורשב"א, ומה
שהשיג הרמב"ן.